Cartea treptelor, „Despre poruncile credinţei şi iubirii date monahilor”

(Memra a 30-a)

Introducere

Ultima memră din *Cartea treptelor*, una dintre cele mai lungi, reia şi nuanţează marile teme ale operei, reprezentând astfel o sinteză a întregii scrieri. Dacă în primele memre era vorba de drepţi şi de desăvârşiţi, în această memră textul distinge în rândul creştinilor două categorii: pe ucenicii credinţei şi pe cei ai iubirii, ultimii aflându-se pe o treaptă duhovnicească intermediară între cei drepţi şi cei desăvârşiţi. Autorul ne oferă mai multe caracteristici ale desăvârşirii, indicând atât care este legătura dintre aceasta şi iubire, precum şi rolul în comunitatea bisericească a celui care le-a dobândit pe acestea. Ultima parte a omiliei insistă asupra felului în care cei drepţi contribuie la viaţa Bisericii şi asupra faptului că ei se mântuiesc prin milosteniile şi celelalte fapte bune pe care le fac.

Introduction

The final *memra* in the *Book of Steps*, one of the longest, revises and nuances the major themes of the work, thus serving as a synthesis of the entire text. While the earlier chapters dealt with the righteous and the perfect, this chapter distinguishes two categories among Christians: the disciples of faith and those of love, the latter occupying an intermediate spiritual stage between the righteous and the perfect. The author offers us several characteristics of perfection, indicating both the connection between it and love, as well as the role within the ecclesial community of those who have acquired it. The final part of the homily emphasizes how the righteous contribute to the life of the Church and the fact that they are saved through the acts of mercy and other good deeds they perform.

Traducere[1]

1. Despre poruncile credinţei şi iubirii şi despre felurile de vieţuire ale monahilor şi despre cum află omul cum să urmărească iubirea şi să urce la desăvârşire.

Mântuitorul va veni la cel care vrea să fie monah şi urmăreşte numai poruncile iubirii, pentru că poruncile iubirii sunt diferite de cele ale credinţei, care este mai prejos decât iubirea. Întrucât poruncile credinţei îi educă pe toţi copiii, şi pe cei neputincioşi, şi îi cheamă pe cei care nu Îl cunosc pe Dumnezeu, [credinţa] le porunceşte şi le aminteşte că trebuie să se îndepărteze de tovărăşia oamenilor răi până ce vor fi educaţi şi întăriţi şi vor putea distinge o zicere [a Scripturii] de alta: care este mai mare şi care este mai mică, care este urâtă şi care este frumoasă. [Credinţa] îi însoţeşte pe această cale, chiar dacă ei se izolează pentru o scurtă perioadă de cei îngâmfaţi, tulburaţi şi desfrânaţi, de curve, de preacurvari şi de zgârciţi, ca să nu fie ademeniţi – din pricina inocenţei şi a ignoranţei lor – de învăţătorul rău al acestora şi să piară desăvârşit.

De aceea, credinţa îi separă pe ucenicii ei de orice frate care se poartă rău[2] sau de unul care are ceva necurat în el, până ce cresc şi ajung puternici şi se statornicesc într-o stare greu de clintit. Atunci ei vor deveni ucenici ai iubirii universale, care este mai mare decât credinţa, pentru că [iubirea] îşi învaţă ucenicii ceva superior credinţei, dar care nu le este de folos ucenicilor acesteia. Pentru că credinţa le porunceşte ucenicilor ei: „Depărtaţi-vă de tovărăşia cu oamenii răi şi cu orice frate care se poartă rău"; [credinţa] ştie că ucenicii ei sunt tineri şi că încă nu pricep cum să discearnă care sunt poruncile credinţei şi care sunt cele ale iubirii. În măsura în care omul se înalţă de la iubire la desăvârşire, ca să nu fie vătămaţi şi să piară, [credinţa] le rânduieşte o lege temporară, până ce se vor împuternici şi se vor umple de cunoaştere. Atunci îi încredinţează iubirii ca să-i instruiască în desăvârşire şi să îi facă să dobândească mintea lui Hristos cea mare, bine primită şi desăvârşită.

[1] Traducere după ediţia critică *Liber Graduum*, (ed.) Michael Kmoskó (*Patrologia Syriaca*, vol. III), Paris, 1926, coll. 860-932. O traducere engleză în *The Book of Steps. The Syriac Liber Graduum*, Translated with an Introduction and Notes by Robert A. Kitchen and Martien F.G. Parmentier, Cistercian Publications, Kalamazoo, 2004, pp. 339-364.

[2] *Cf*. 2 Tes. 3, 6.

2. Poruncile iubiri sunt mai smerite decât cele ale credinţei; ele înseamnă a te face tuturor toate[3]. Dar poruncile credinţei sunt mai grele decât cele ale iubirii şi te îndepărtează de împreuna-petrecere cu cei răi. Ele au fost făcute opuse una alteia. Credinţa şi iubirea sunt, ambele, educatori ai celor tineri. Credinţa le spune ucenicilor ei: „Să nu mâncaţi cu preacurvarii, nici cu vreun frate care se poartă rău.”[4] Iubirea îşi învaţă ucenicii astfel, de vreme ce ştie că sunt puternici: „Vă trimit ca pe miei în mijlocul lupilor[5], astfel încât să fiţi buni printre cei răi şi să-i întoarceţi. Fiţi nevinovaţi ca porumbeii şi înţelepţi ca şerpii[6], astfel încât să vă puteţi face tuturor toate[7] şi să ştiţi cum să vorbiţi cu fiecare în parte, pentru a da legume bolnavilor şi lapte pruncilor, poruncile [mici] drepţilor şi hrana tare celor desăvârşiţi şi puternici[8], astfel încât să purtaţi slăbiciunile celor neputincioşi[9]. Binecuvântaţi pe cei ce vă blestemă şi iubiţi pe cei ce vă prigonesc[10] şi se poartă cu voi cu asprime. Puneţi-vă în minte să ajungeţi ca mieii pentru junghiere, precum s-a scris: «Pentru Tine, Doamne, suntem omorâţi toată ziua, ajuns-am ca nişte oi de junghiere».[11]”

Credinţa, care cunoaşte iubirea, îşi învaţă ucenicii ca şi cum nu ar cunoaşte-o, pentru că iubirea ştie unde vor merge ucenicii ei: îi vor ajuta pe păcătoşi şi pe cei răi. Dacă ei intră în casele destrăbălaţilor, îi vor curăţi, iar pe păcătoşi îi vor îndrepta şi pe preacurvari îi vor sfinţi[12]. Şi chiar dacă nu i-ar ajuta pe aceia, totuşi ei nu vor cădea din adevăr. Iubirea le porunceşte: „Socotiţi-l pe tot omul mai bun decât voi”[13] – atunci când intraţi la oricine şi învăţaţi tot omul –, chiar dacă ştiţi în cugetele voastre că sunteţi mai buni ca el. Plecaţi-vă mai prejos de porunca iubirii şi învăţaţi-l pe cel tânăr la cuget porunca credinţei, care e mai prejos decât cea a iubirii. Iar când l-aţi

[3] *Cf.* 1 Cor. 9, 22.
[4] *Cf.* 1 Cor. 5, 11; 2 Tes. 3, 6.
[5] Mt. 10, 16.
[6] Mt. 10, 16.
[7] 1 Cor. 9, 22.
[8] *Cf.* Evr. 5, 14.
[9] Rom. 15, 1.
[10] Mt. 5, 44.
[11] Ps. 44, 23.
[12] Adică îi vor face să se întoarcă la feciorie, conform sensului cu care este utilizat termenul ܩܕܝܫܘܬܐ (*qadişuta*) în text.
[13] Flp. 2, 3.

învăţat cum să umble cu fermitate în credinţă, întoarceţi-vă la desăvârşire şi socotiţi-l mai bun decât voi şi puneţi-l înaintea voastră şi salutaţi-l şi faceţi-i plecăciune, de vreme ce sunteţi mai prejos decât el[14].

3. Desăvârşirea este legată de iubire, pentru că prin iubire se ridică zidurile ei şi sunt terminate şi desăvârşite, şi prin ea creşte şi este slăvită. De asemenea, desăvârşirea îi învaţă pe ucenicii iubirii ceva mai bun şi mai mare şi îi ridică până la a fi desăvârşiţi în Hristos, cum a zis Pavel[15]. Însă cel desăvârşit iubeşte şi se desăvârşeşte, cunoscându-le pe toate, precum s-a scris: „Omul duhovnicesc le judecă pe toate, însă el nu este judecat de nimeni."[16] Pentru că este mai presus [de ceilalţi] şi mai mare şi pentru că l-a iubit pe Acesta, cunoaşte tot ce are nevoie să cunoască.

Prin urmare, un astfel de om care a iubit şi s-a desăvârşit poate zidi Biserica, pentru că ştie cu cine este nevoie să vorbească despre poruncile credinţei, astfel încât acela să fie păzit şi mântuit prin ele, şi ştie cui trebuie să-i spună poruncile iubirii, aşa încât să aibă folos de pe urma lor, şi pe cine se cade să-l înveţe slujirea desăvârşirii, aşa încât să ajungă mare prin ea. Pentru că aşa cum hrana tare este primejdioasă pentru un prunc de o zi, tot aşa şi laptele este primejdios pentru toţi cei care au fost înţărcaţi şi au gustat hrana tare.

S-a zis de către proroc: „Pe cine să-l înveţe cunoştinţa şi cui să-i lămurească vestea? Celui care a fost înţărcat sau celui care a fost îndepărtat de la sân"[17] – adică oamenii care iubesc toate poruncile mici, care sunt laptele şi cunoştinţa inferioară. Ei nu doresc să înainteze la poruncile mari, care sunt hrana tare şi cunoştinţa desăvârşită. De aceea, nimeni nu poate discerne întreaga voie a lui Dumnezeu, care este bineprimită şi desăvârşită, pentru că prin ea omul poate să cunoască tot adevărul lumii celei noi[18] şi să trăiască împreună cu locuitorii acelei cetăţi a sfinţilor, care este Ierusalimul cel de sus, cu Domnul nostru, în vecii vecilor.

[14] *Cf*. Flp. 2, 3.
[15] *Cf*. Col. 1, 28.
[16] 1 Cor. 2, 15.
[17] Is. 28, 9.
[18] Expresia ܥܠܡܐ ܚܕܬܐ (*'alma hadta*), „lumea cea nouă" va face carieră în scrierile autorilor sirieni duhovniceşti ulteriori, fiind, de exemplu, una din sintagmele recurente în textele Sfinţilor Ioan de Apamea şi Isaac Sirul, şi care exprimă gândirea lor eshatologică.

4. Aşadar, ucenicii credinţei îi înfruntă pe ucenicii iubirii, prigonindu-i din lipsă de cunoştinţă, iar ucenicii iubirii rabdă, precum s-a scris: „Dragostea pe toate le rabdă şi le poartă.”[19] Şi ucenicii credinţei îi rabdă pe eretici, sunt prigoniţi de păgâni – pentru că aceştia sunt vrăjmaşii lor – şi, fiind ucişi, ajung mucenici, fiind recunoscuţi ca martiri pentru credinţă şi pentru iubire. Martirii pentru credinţă sunt prigoniţi şi ucişi de idolatri şi de păgâni, pentru că îi înfruntă pe faţă cu privire la învăţătura lor cea rea, răsturnându-le la pământ altarele şi răbdând oriunde sunt prigoniţi, ca să nu ajungă idolatri deşerţi în pământul Domnului Dumnezeului nostru, ci Îi slujesc doar lui „Dumnezeu, care a făcut cerul şi pământul şi toate cele din ele”[20]. Pentru această aleasă râvnă ei sunt ucişi, dar nu îşi iubesc ucigaşii şi prigonitorii, ci îi osândesc în timp ce mor pentru Domnul nostru. Sunt unii care au păcate şi, astfel, le sunt iertate, întrucât mor pentru Domnul nostru, dacă nu se leapădă. Sunt şi unii care nu au păcate, dar totuşi nu sunt desăvârşiţi, pentru că nu-şi iubesc ucigaşii şi nu se roagă pentru ei. Prin urmare, prin faptul că nu le răsplătesc relele care li se fac de către aceia, chiar dacă ar putea, pentru aceasta martirii care nu au păcate sunt mai buni decât cei care au păcate.

Iar martirii iubirii sunt persecutaţi şi ucişi de casnicii credinţei. Pentru că îi învaţă pe idolatri cu smerenie, aceia nu-i ucid, ci se bucură de ei. Însă de vreme ce casnicii credinţei cred că au înţeles tot adevărul prin credinţă, când un om al iubirii spune ceva care le este ascuns, sar asupra lui şi îl ucid, zicând: „De ce înveţi ceva care nu a fost propovăduit de întreaga Biserică?” Ei nu înţeleg că, dacă cineva nu iubeşte ca Domnul nostru şi ca apostolii Săi, nu va înţelege tot adevărul şi „în deşert se va semeţi în cugetarea sa trupească”[21], după cum a zis Pavel.[22] Dar ucenicii iubirii, care-l imită pe Ştefan şi pe apostoli, învaţă că „dragostea nu pizmuieşte”[23], nu prigoneşte, nu urăşte, nu se mânie, ci iubeşte sincer şi îi cinsteşte pe toţi. Credinţa nu le porunceşte casnicilor ei să-i ucidă pe cei răi, ci să fugă din

[19] 1 Cor. 13, 7.
[20] FA 14, 15.
[21] Col. 2, 18.
[22] Ecouri contemporane ale acestei situaţii sunt consemnate şi în învăţăturile recent canonizatei sfinte Gavrilia (*cf. Maica Gavrilia, Asceta iubirii*, traducere de Medana Oltean, Ed. Episcopiei Giurgiului, s.l., 2014, pp. 484-485.
[23] 1 Cor. 13, 4.

preajma lor şi să-i alunge din mijlocul lor. Prin urmare, aceştia care ucid nu ajung ucenici ai credinţei, ci sunt ucenici ai Satanei.[24]

5. Fraţii mei, dacă vreunul dintre noi aude un cuvânt greu de primit, să-l imităm pe Gamaliel. Poate ne place ceea ce auzim, dar dacă nu, să ne ţinem departe de acel om, dar să nu-l ucidem, ca să nu murim şi noi din pricina uciderii lui. Însă să grăim ca şi Gamaliel în Faptele celor doisprezece apostoli: „Lăsaţi-i pe aceşti oameni, pentru că dacă [învăţătura] aceasta vine din înşelare, se va netrebnici, ea şi cei care o săvârşesc; dar dacă e de la Dumnezeu, nimeni nu va putea să o nimicească sau să o netrebnicească."[25] Să fim cu luare aminte la noi înşine! Deşi prigonirea martirilor credinţei şi a martirilor iubirii este la fel, iar uciderea lor asemenea, martirii iubirii sunt mult mai mari, nu doar decât cei care îi urăsc şi îi dispreţuiesc pe cei care îi omoară, ci şi decât acei martiri care nu-şi urăsc ucigaşii şi prigonitorii, dar nu-i iubesc şi nici nu se roagă pentru ei, nici nu-i osândesc. Pentru că atunci când erau ucişi, martirii iubirii se rugau pentru ucigaşii lor şi îi binecuvântau cu iubirea lor, aşa cum au făcut şi Domnul nostru şi apostolii Săi; ei vor fi foarte mari şi slăviţi împreună cu Domnul nostru.

6. Martirii credinţei au fost ucişi pentru Domnul nostru, unii dintre ei urându-i pe ucigaşii şi persecutorii lor, alţii fără să-i urască, dar şi fără să-i iubească. Toţi au murit din pricina numelui Domnului nostru, fără să se lepede de El, şi, de aceea, greşelile le-au fost iertate, iar Domnul nostru i-a răsplătit pentru faptele lor bune. Ei nu au putut ajunge la fel de mari ca martirii iubirii şi ai desăvârşirii, chiar dacă nu aveau niciun păcat, întrucât nu au înţeles iubirea şi desăvârşirea la fel ca aceia. În ceata lor, ei sunt mai buni. Dar Domnul nostru i-a înălţat mai presus de toţi pe martirii iubirii şi

[24] Părerile avansate de cercetători cu privire la persecuţia menţionată în aceste paragrafe sunt împărţite, acest eveniment istoric reprezentând unicul reper temporal în funcţie de care se poate stabili perioada de redactare a textului. Editorul textului siriac considera că ar fi fost vorba de prigoana din timpul lui Diocleţian şi că, prin urmare, lucrarea ar fi fost scrisă în jurul anului 320, însă, în acest caz, autorul anonim ar fi trăit pe teritoriul Imperiului Roman. O referinţă din această omilie la un râu, Micul Zab (*vide infra* § 14), un afluent estic al Tigrului, plasează însă scrierea în Mesopotamia, iar atunci prigoana menţionată ar fi cea declanşată de Sapor al II-lea pe teritoriul Imperiului Persan, care a durat, cu mici întreruperi, aproximativ patruzeci de ani (339-379) (*cf.* M. Kmosko, „Introduction", în *Liber Graduum*, p. cl.; A. Guillaumont, „Liber Graduum", în *Dictionaire de Spiritualité* 9, fasc. LXI, coll. 75).

[25] *Cf.* FA. 5, 38-39.

ai desăvârşirii, care au fost ucişi aflându-se în starea de desăvârşire, şi ei au fost slăviţi împreună cu El, după cum au şi pătimit împreună cu El[26].

Dacă sunt unii care au iubit şi au fost desăvârşiţi, dar nu au murit ucişi, ei sunt desăvârşiţi la fel ca martirii care au fost ucişi, pentru că şi ei au suferit şi au răbdat rele, chiar dacă nimeni nu i-a înfruntat şi ucis – la fel ca unii din cei doisprezece apostoli care au murit de moarte bună şi au scăpat, întrucât nimeni nu i-a omorât. Poate că ei erau mai mari chiar şi decât aceia care au fost ucişi, aşa cum ştim că Ioan, ucenicul pe care Iisus l-a iubit mai mult[27], a fost mai mare. S-a scris că el a murit de moarte bună şi că nimeni nu l-a omorât. Atunci nu este el oare la fel de mare ca acei apostoli care au fost ucişi?

7. Între ucenicii iubirii şi cei care slujesc în desăvârşire e pace. Când vorbesc unii cu alţii, ei nu se contrazic cu privire la nimic, întrucât iubirea nu se contrazice cu dascălii ei, ci ei îşi spun cuvintele în mod convingător. Ucenicii iubirii fie pot primi slujirea desăvârşirii, fie dacă nu, se despart în pace unul de altul, pentru că iubirea domneşte de amândouă părţile.

Cunoştinţa celor desăvârşiţi este bogată. Ei sunt mai mari decât ucenicii iubirii – cei care încă nu au ajuns la desăvârşire, pentru că încă nu au atins slujirea desăvârşită. Când va veni vremea să poată ajunge la ea, prin puterea iubirii care îi învaţă, ei vor dobândi desăvârşirea fără neînţelegeri, vor fi iniţiaţi în ea, vor creşte prin ea şi vor fi slăviţi prin harul Domnului nostru, care îi izbăveşte de moartea care locuieşte în trupurile lor şi care este păcatul ascuns, şi de un văl, care este întunericul ascuns, oştirile vrăjmaşului care stau între ei şi Domnul nostru[28]. [29]Dar dacă ucenicii iubirii nu ating şi nu primesc slujirea desăvârşirii, iubirea lor nu va fi îmbogăţită şi ei vor rămâne lipsiţi de puterea iubirii universale. Dacă îşi doresc să iubească mai mult şi au puterea iubirii şi cunoaşterea ei, aceia vor ajunge la slujirea desăvârşirii, primind-o şi fiind făcuţi desăvârşiţi prin ea.

8. Ucenicul credinţei se fereşte de tovărăşia oamenilor răi şi a păcătoşilor, deoarece [credinţa] îl învaţă să facă aceasta. Câtă vreme cunoştinţa sa este imatură, păcatul ucigaş rămâne întru el, pentru că încă nu

[26] *Cf*. Rom. 8, 17.
[27] *Cf*. In. 21, 28.
[28] *Cf*. 2 Cor. 3, 15.
[29] *Cf*. 1 Cor. 4, 10.

ştie că e dator să îi iubească pe cei răi şi să se smerească înaintea lor. Dar iubirea nu le îngăduie ucenicilor iubirii – deşi ei îşi dau seama cine sunt cei răi şi mândri, cei semeţi, cei lăudăroşi şi păcătoşii cei mai mari – să facă deosebire între ei, zicându-le: „Nu mă voi amesteca cu voi; nu voi vorbi cu voi", deşi îi va mustra şi îi va sfătui cu putere. Chiar dacă unii îl dispreţuiesc şi îl lovesc, îl prigonesc şi îl omoară [pe unul ca acesta], el nu poate să nu mustre şi să nu sfătuiască, să nu pună ordine, să nu înveţe şi să nu înduplece cu răbdare oriunde vede fărădelege şi tulburare. Însă după ce învaţă şi mustră, se micşorează pe sine şi se face sărac cu duhul şi îi socoteşte pe cei mai mici ca el mai buni ca el şi se pleacă înaintea lor şi creşte în smerenia Domnului nostru.

Ucenicul credinţei, pentru că nu poate încă să înveţe şi să mustre, nu are îndelungă-răbdare şi spune: „De ce să sufăr din pricină că îi învăţ pe alţii şi sunt dispreţuit?" Ucenicii iubirii se dispreţuiesc pe ei înşişi, spunând că sunt nelegiuiţi, deşi sunt drepţi, pentru ca să-i iubească pe nelegiuiţi şi să îi cinstească şi ca să-şi iubească vrăjmaşii şi să se roage pentru ei. Ei sunt dispreţuiţi în smerenia cugetului lor, astfel încât să poată fi nebuni pentru Hristos şi să-i socotească pe cei răi mai buni ca ei. Aceştia ajung slujitori buni prin iubirea lor pentru tot omul şi îi iubesc şi îi cinstesc pe cei răi ca pe cei buni, după cum şi Domnul nostru, prin iubirea Sa, a fost un slujitor bun pentru cei mulţi – pentru cei buni şi pentru cei răi – şi a răbdat ocările lor, i-a cinstit şi s-a rugat pentru ei.[30]

9. Ucenicii iubirii îi deosebesc cu isteţime pe cei răi de cei buni, ca să nu fie duşi în rătăcire de aceia şi pentru a le răsplăti bune în locul celor rele. Câtă vreme omul nu este dus în rătăcire de la calea Domnului nostru şi de la iubire, să fie nevinovat ca un porumbel[31] cu toţi, îmbogăţindu-i pe mulţi prin cunoştinţa pătimirilor Domnului nostru şi a răstignirii Lui. Dar

[30] O paralelă a ideilor din acest paragraf găsim la Sfântul Daniil Katunakiotul, unul dintre marii Părinţi aghioriţi ai veacului al XX-lea, care arată că „omul ajunge la fericita smerenie şi la dragostea desăvârşită" tocmai prin faptul că răspunde atitudinilor mai puţin creştineşti ale apropiaţilor cu „dragoste, răbdare şi îngăduinţă", îndurând „cu curaj toate învinuirile şi nerecunoştinţa fraţilor, fiindcă prin aceste lucruri vine desăvârşirea" (Arhimandritul Heruvim Karambelas, *Părinţi duhovniceşti contempoarni de la Sfântul Munte Athos*, traducere de Felix Truşcă şi Cornel Savu, Ed. Deisis, Sibiu, 1997, p. 214).

[31] *Cf*. Mt. 10, 16.

când cineva caută să te abată de la iubirea Domnului nostru şi a pătimirilor Lui, fii isteţ ca un şarpe[32] şi nu greşi, şi nu-i face pe mulţi alţii să greşească împreună cu tine. Ucenicii credinţei îi separă pe cei răi de cei buni şi-i fac [pe cei răi] să plece, spunându-le: „Ieşiţi, neghinelor, făcătorilor de rele, din mijlocul grâului. Departe de noi să petrecem cu voi sau să ne rugăm cu voi sau să staţi cu noi la slujbă sau să vă apropiaţi de noi."

10. Ascultaţi-mă, casnici ai credinţei, şi vă voi învăţa cum să creşteţi cu desfătare până ce veţi împlini [cele zise în Scriptură despre] pace, pâine, apă, îmbrăcăminte şi spălarea picioarelor. Nu spuneţi: „Cutare e vrednic şi cutare nu e vrednic", ci când vedeţi pe cineva flămând sau însetat sau gol sau nenorocit, fie el rău sau bun, salutaţi-l degrabă şi faceţi-vă drepţi prin acela. Până ce dobândeşti învăţătura şi educarea minţii, nu spune că o învăţătură este într-un fel sau altul şi că alta este tot aşa, până ce nu cercetezi cu adevărat multe învăţături. Este oare egală cunoaşterea tuturor fiilor Bisericii? Învaţă oare pe alţii toţi fiii Bisericii după voia Domnului nostru? Este oare aceeaşi educaţia tuturor? Luaţi aminte, până ce cunoaşterea voastră va fi îndeajuns de mare şi veţi cunoaşte întregul adevăr aşa cum este, până ce veţi rupe puterea păcatului, până ce veţi avea experienţă şi le veţi cunoaşte pe toate. Discerneţi o învăţătură de alta şi un dascăl de altul, până ce veţi cunoaşte calea Domnului nostru şi veţi călători pe ea în chip drept. Nu luaţi aminte la oricine câtă vreme sunteţi tineri, pentru că fiecare îşi va semăna în voi sămânţa sa, iar voi veţi fi încurcaţi de multele seminţe. De aceea, prima Lege îndeamnă: „Ia aminte să nu te îmbraci cu o haină făcută din ţesături diferite"[33]; adică luaţi aminte să nu primiţi toate învăţăturile, pentru că nu sunt la fel seminţele fiecăruia.

11. Unul seamănă grâu şi este un dascăl bun. Un altul seamănă orz şi are lipsuri în cunoştinţa lui. Apoi sunt şi cei care seamănă alte seminţe, care nici măcar nu intră în hambar. Pentru că împăratul nostru păstrează grâul cel bun în cămara sa de lumină[34]. Sunt şi unii care seamănă zizanie şi alţii care seamănă spini, adică unii care învaţă minciuna şi alţii care greşesc şi îi fac să greşească şi pe cei care îi ascultă.

[32] *Cf*. Mt. 10, 16.
[33] Lev. 19, 19.
[34] *Cf*. Mt. 13, 30.

Prin urmare, dacă oferi hrană şi îmbrăcăminte celor răi şi celor buni şi le dai bineţe, nimic nu te va vătăma, ci marea dreptate va fi a ta, întrucât Domnul nostru te va răsplăti în cer. Însă dacă iei aminte la cei răi şi te întovărăşeşti cu ei câtă vreme mintea ta este necoaptă, uşor vei rătăci şi nimicirea ta va veni degrabă. De aceea a zis Domnul: „Nu aruncaţi cele sfinte câinilor, nici mărgăritare înaintea porcilor, ca să nu le calce în picioare şi, întorcându-se, să vă rupă”[35] de învăţătura voastră. Priviţi cum Domnul nostru a numit pământul care nu se cunoştea pe sine „neam de câini şi de porci”, adică pe omul care, de dragul bunurilor trecătoare, îşi va face mulţi domni – adică multe învăţături sau mulţi sfetnici – şi îşi va nimici sufletul, pentru că nu l-a încredinţat Semănătorului celui bun, care este adevăratul Învăţător.

12. Prin urmare, omul nu trebuie să aibă încredere în oricine, dar pacea lui trebuie să se întindă la toţi, precum s-a scris: „Pace celor de departe şi pace celor de aproape”[36], zice Domnul, Căruia îi aparţin toate. Dar ascultaţi-mă, casnici ai credinţei, şi nu umblaţi dimpotrivă: când cineva vă învaţă să-i salutaţi pe cei buni împreună cu cei răi şi să le daţi hrană şi îmbrăcăminte, nu vă amestecaţi cu cei răi şi nu deprindeţi faptele lor cele rele, primejduindu-vă să pieriţi prin felurile lor de vieţuire. Şi iarăşi, dacă cineva vă spune: „Nu vă întovărăşiţi cu cei răi şi nu ascultaţi învăţătura lor până ce nu veţi cunoaşte adevărul”, atunci când cuiva îi pasă de voi şi vă spune: „Feriţi-vă de cei răi”, să nu ajungeţi vrăjmaşii şi prigonitorii lor şi oameni răi, şi să nu deveniţi voi înşivă răi. Dar dacă puteţi, pe cât ţine de voi, să faceţi pace cu tot omul, mai ales cu cei credincioşi[37]. Pentru că nimănui nu-i este îngăduit să nesocotească vreun om sau să-l dispreţuiască sau să-i treacă cu vederea cererea dacă cere ceva, şi nu ar trebui să se işte vreo tulbure sau problemă din pricina unei astfel de cereri, pentru că s-a zis: „Nu doar ca altora să le fie uşurare, iar vouă necaz”[38], ci să fiţi cumpăniţi în lumea aceasta.

13. Astfel să vieţuiţi, fiii mei, şi vedeţi cine este potrivit şi drept, raţional şi cu rânduială, iubit şi cu îndelungă-răbdare şi care învaţă adevărul. Lipiţi-

[35] Mt. 7, 6.
[36] Is. 57, 19.
[37] Literal, „cu fiii casei credinţei”. *Cf.* Gal. 6, 10.
[38] 2 Cor. 8, 13.

vă de acesta şi supuneţi-vă lui. Fie ca picioarele voastre să-i calce pragul în fiecare zi, până ce veţi înţelege adevărul şi veţi învăţa desăvârşit calea Domnului nostru şi treptele ei. Dar cât timp sunteţi tineri, nu vi se îngăduie să vă faceţi tuturor toate şi să umblaţi cu oricine. Adică până veţi creşte nu trebuie să vă întovărăşiţi cu bărbaţi şi femei desfrânaţi, ci cu cei care vă îndeamnă şi vă opresc de la cele rele şi vă învaţă să ajungeţi oameni care cinstesc şi nu sunt nesimţiţi, cupă cum vă învaţă Domnul nostru prin Duhul şi harul Său, să fim ca mieii în mijlocul lupilor şi buni între cei răi[39]. Vi se îngăduie să vorbiţi smerit despre voi înşivă, zicând „Suntem răi", chiar dacă sunteţi buni. Dar nu vi se cade să-l numiţi pe altul „rău", fie el rău sau drept.

Aşadar, când Domnul nostru învăţa, învăţa cu discernământ şi îi dădea fiecăruia hrana care ajuta bolii sale, ca un înţelept tămăduitor care cunoaşte ce hrană este bună şi de ajutor bolnavului, ca nu cumva să mănânce ceea ce nu i se potriveşte şi să-l chinuie boala. Tot aşa, cel desăvârşit îi învaţă pe toţi cu discernământ. El dă lapte celor a căror minte e tânără, adică ceva care le e mai uşor de digerat. El dă legume celor cu conştiinţa bolnavă, adică ceva ce se potriveşte cu conştiinţa lor: „Cu cei slabi am fost slab ca să-i pot câştiga pe cei slabi; cu cei care nu au lege m-am făcut ca un fără de lege, inima mea fiind în legea lui Hristos, ca să-i pot câştiga pe cei ce nu au legea[40]; iar celor desăvârşiţi le-am dat hrană tare."[41]

14. Învăţătorul poate să-i spună unuia dintre învăţăcei: „Du-te printre vameşi şi păcătoşi şi preacurvari şi printre nelegiuiţi şi păgâni", pentru că ştie că acela este un bun înotător şi poate să treacă Eufratul în vreme de furtună şi marea tulburată. El îi porunceşte altui ucenic, pe care-l ştie că nu poate să treacă Zabul Mic[42]: „Nu trebuie să vorbeşti cu astfel de oameni şi să nu mergi în astfel de locuri. Fereşte-te de vameşi şi de păcători, de preacurvari şi de cei care desfrânează şi vorbesc fără de ruşine şi trăiesc

[39] *Cf*. Mt. 10, 16.
[40] *Cf*. 1 Cor. 9, 21-22.
[41] *Cf*. Evr. 5, 14.
[42] Afluent al Tigrului aflat în partea de nord-est a actualului Irak. Este singura referinţă geografică din carte, ea reprezentând un indiciu esenţial pentru identificarea zonei în care a fost redactată lucrarea.

rău[43]. Nu te amesteca cu cei care blestemă sau cu zgârciţii, cu lacomii sau cu închinătorii la idoli."[44]

Cu un ucenic vorbeşte de iubire, sănătate şi simplitate[45], iar cu altul de boală şi separare şi pază, pentru că ştie că aceasta îi e de folos, după cum şi Domnul nostru le-a zis ucenicilor Săi pe când erau imaturi: „În căile păgânilor să nu mergeţi."[46] Dar după ce L-au primit pe Duhul Mângâietor, le-a spus: „Mergeţi la neamuri şi fiţi buni printre cei răi şi mâncaţi orice vă pun înainte"[47], precum şi El a mers printre vameşi, desfrânate şi păcătoşi[48].

Altora le-a poruncit: „Cercetaţi cine este vrednic şi intraţi la el."[49] Altor ucenici le-a poruncit să-i iubească pe cei care îi urăsc şi să se roage pentru ei[50]. Altora le-a poruncit: „Pe cei care nu vă ascultă să-i socotiţi ca pe nişte vameşi şi păgâni"[51], în vreme ce altora le-a zis: „Fericiţi făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema."[52] Altora le-a spus: „Pe cel căruia nu vă spune «Îmi pare rău», să nu-l iertaţi."[53] Pavel le-a poruncit ucenicilor lui: „Nu mâncaţi pâine cu preacurvarii, nici nu vă însoţiţi cu oamenii răi."[54] Altora le-a poruncit: „Purtaţi slăbiciunile celor neputincioşi şi socotiţi-l pe tot omul mai bun decât voi."[55]

15. De ce nu poate cineva să facă pace cu toţi oamenii? În primul rând, dacă iubirea lui nu a crescut, el nu va lepăda legea păcatului, aşa încât să facă pace cu toţi. Apoi, dacă mintea lui este slabă, nu poate să facă pace cu toţi, ca nu cumva, sub pretextul păcii, să se amestece cu cei răi şi să fie nimicit sau să se afle neîncetat în tovărăşia celor îndărătnici şi, astfel, să piară. Iarăşi, Pavel le porunceşte altora: „Lucraţi, şi abia

[43] *Cf*. 1 Cor. 6, 9; 2 Tes. 3, 6.
[44] *Cf*. 1 Cor. 5, 11.
[45] *Cf*. Mt. 10, 16.
[46] Mt. 10, 5.
[47] Lc. 10, 8.
[48] *Cf*. Mt. 9, 10; 11, 19; Mc. 2, 16.
[49] Mt. 10, 11.
[50] Mt. 5, 44.
[51] Mt. 18, 17.
[52] Mt. 5, 9.
[53] *Cf*. Mt. 18, 15.
[54] 1 Cor. 5, 11.
[55] Flp. 2, 3.

apoi puteţi mânca”[56], dar altora le porunceşte: „Fiţi morţi pentru lume şi căutaţi-le şi cugetaţi la cele de dincolo, şi nu la cele de pe pământ.”[57] Erau multe poruncile pe care Domnul şi ucenicii Săi le porunceau, însă ele erau diferite una de alta.

16. Uită-te mai sus cum toate sunt lămurite de noi, până şi faptul că profeţii ziceau undeva ucenicilor lor: „Jertfiţi Domnului tauri, oi şi capre.”[58] Dar altora le ziceau: „Domnul nu vrea jertfe[59] şi nu mănâncă carnea junincilor şi nu bea sângele caprelor[60], nici nu primeşte arderile de tot. Jertfele lui Dumnezeu sunt duhul smerit şi El iubeşte inima neprefăcută.”[61] În alt loc au zis: „El cere lovitură pentru lovitură.”[62]

Iar în alt loc au zis: „Fericit cel care a purtat jugul tău în tinereţea sa. Şi a şezut singur şi a tăcut pentru că a primit asupra sa jugul tău şi şi-a pus gura în pulbere şi şi-a dat obrazul spre lovire şi şi-a umplut viaţa de ocară.”[63] În alt loc au spus: „Cel ce se apropie de mort este necurat”[64], iar în alt loc: „Au purtat oasele lui Iosif pe umerii lor şi nu s-au întinat.”[65] În alt loc, au adus înapoi la viaţă pe cei morţi, pe fiii văduvelor, şi nu au devenit necuraţi[66].

În alt loc: „Ţineţi Sabatul”[67], iar în alt loc au călcat Sabatul şi prescripţiile Legii şi au intrat printre cei necuraţi, pentru că Legea nu a fost rânduită pentru cei drepţi şi pentru cei <u>jusţi/care păzesc Legea</u>, pentru cei buni şi virtuoşi; ei au rânduit legea bună pentru ei înşişi şi pentru tot cel ce îi ascultă. De aceea, Legea nu are stăpânire asupra lor ca să-i judece, pentru că ei împlinesc voia Domnului nostru mai mult decât atunci când era scrisă în Lege[68]. Legea era rânduită pentru alţi păcătoşi, pentru a avea

[56] 2 Tes. 3, 12.
[57] Col. 3, 1.
[58] Lev. 1, 2.
[59] Ier. 6, 20.
[60] *Cf*. Ps. 49, 13.
[61] *Cf*. Ps. 50, 17.
[62] Ieş. 21, 24.
[63] *Cf*. Plângeri 3, 27-30.
[64] Num. 19, 11.
[65] *Cf*. Ieş. 13, 19.
[66] *Cf*. 3 Împ. 17, 21-24; 4 Împ. 4, 24.
[67] Lev. 19, 3.
[68] Rom. 2, 14.

stăpânire asupra lor. Ei le spuneau: „Dacă o încalci, vei muri”, pentru că ştiau că, de vreme ce nu aveau legea cea bună în inimile lor, li se potrivea să fie constrânşi sub Lege, iar dacă nu ar fi astfel constrânşi, păcatul care ucide, ascuns în inimile lor, i-ar omorî.

17. Sunt porunci pe care oricine le poate împlini. Există şi alte porunci, care celor mai mulţi nu le este îngăduit să le folosească. Dar oamenii care îl au pe Domnul nostru în ei şi sunt plini de Duhul Lui şi sunt curăţiţi de păcat, aceia umblă după cum Însuşi Domnul nostru le arată. Legea îi constrânge cu sila pe acei oameni care nu au fost încă umpluţi de Domnul nostru – din pricină că păcatul locuieşte încă în ei –, ca să nu aibă stăpânire peste toate. Pentru că până nu sunt umpluţi de Domnul nostru şi până nu sunt goliţi de păcat, nu pot afla puterea de a face orice.

18. Ucenicii înţelepţi şi încercaţi, care sunt învăţăceii cereştii înţelepciuni şi doresc cu seriozitate să înveţe, îi caută pe adevăraţii dascăli, care Îl imită pe Domnul nostru şi pe apostolii Săi, care sunt ucenicii Săi pentru că Îl imită prin iubirea, smerenia, sărăcia şi asceza lor. Când află astfel de dascăli, nu calcă cuvântul părinţilor lor – care sunt dascălii lor –, după cum Timotei a ascultat de Pavel până şi în ceea ce priveşte paharul de vin despre care i-a scris în Epistolă, întrucât ştia că nu trebuie să bea fără porunca lui. Pavel i-a scris: „Bea puţin vin din pricina deselor tale slăbiciuni şi pentru stomacul tău.”[69] Pentru că ştia că trupul său era epuizat şi că a murit pentru păcat, după cum s-a scris: „Dacă Hristos este în voi, trupul este mort faţă de păcat, dar duhul viază pentru dreptate.”[70] Pentru că ştia că atâta timp cât păcatul locuieşte în trupul său, avea nevoie să-şi păzească sufletul de mâncăruri şi de vin. Când [Timotei] a biruit păcatul, [Pavel] i-a scris: „Ia puţină cataplasmă, pentru că trupul tău a murit.”[71] Prin urmare, noi, care abia am ajuns ucenici, în care trăieşte păcatul şi al căror trup trăieşte cu poftele trecătoare – pentru că acestea înghit şi sufletul şi trupul – învăţăm că Pavel i-a scris lui Timotei să bea vin datorită slăbiciunilor sale. Dar când dobândim şi noi slăbiciuni datorate ascezei[72] şi trupul nostru ajunge mort pentru păcat, aşa cum trupul lui Timotei a

[69] 1 Tim. 5, 23.
[70] Rom. 8, 10.
[71] *Cf.* 1 Tim. 5, 23.
[72] *Cf.* Ps. 108, 24.

murit faţă de gândurile rele, atunci să bem puţin, precum s-a scris, datorită bolilor noastre.

19. Descoperim, iarăşi, că Domnul nostru le-a poruncit ucenicilor Săi: „Când intraţi în casa unui păgân, mâncaţi tot ce vă pun înainte, fără să întrebaţi.”[73] Cui i-a spus Domnul nostru aceasta? Acelor ucenici care au primit Duhul Mângâietor şi au fost desăvârşiţi şi umpluţi de Duhul până la măsura în care Acela S-a revărsat din ei şi asupra altora, iar inimile lor au fost curăţite de păcat şi au fost plini de har şi de dreptatea Domnului nostru Iisus Hristos. Când vom fi curăţiţi de păcat şi umpluţi de har şi de dreptate ca ei, atunci să mâncăm tot ce ni se pune înainte, câte puţin, după cum se potriveşte, fără să întrebăm. Pentru că aşa s-a scris că apostolii mâncau legume, sare şi măsline şi posteau neîntrerupt.

Astfel le-a scris şi le-a poruncit Domnul: „Luaţi aminte să nu se îngreuieze inimile voastre cu mâncarea de carne şi cu băutura de vin şi cu grija pentru locuinţă şi cu gânduri legate de bogăţia trecătoare.”[74] Dar noi şedem ca pruncii în a căror trupuri trăieşte păcatul şi luăm aminte cum bătrânii, ale căror trupuri au îmbătrânit, beau puţin vin din pricina slăbiciunilor lor, şi spunem: „Vom bea la fel ca cutare, pentru că ce diferenţă este între mine şi cutare, care mânâncă şi bea, intră printre cei răi şi vorbeşte cu femeile şi le învaţă adeseori?” [Zici asta] pentru că îl vezi azi mâncând sau bând sau fiind în stare să vorbească cu oricine, dar ia aminte că atunci când tu sugeai lapte zi şi noapte, el postea şi se ruga zi şi noapte, se lupta şi îşi răstignea trupul faţă de toate poftele. A îmbătrânit frumos[75], după cum zice David: „Dreptul va avea sfârşit bun.”[76]

20. Să ne ocărâm sufletul şi să-i zicem: „Când vei fi ajuns ca cutare şi când vei fi postit cum a postit el şi când vei fi murit faţă de desfrânare şi faţă de gânduri rele şi vei fi dobândit un nume bun de-a lungul anilor, după cum l-a avut cutare, atunci îţi voi îngădui să mănânci şi să bei în chip potrivit şi cu rânduială. Nici măcar celor bătrâni care sunt încă îmboldiţi [de patimi] – ştiind în ei înşişi că păcatul locuieşte în ei şi că puterea păcatului este încă puternică în ei şi că îi duce la lucruri necuviincioase –

[73] Lc. 10, 8.
[74] Lc. 21, 34.
[75] *Cf*. Fc. 15, 15.
[76] *Cf*. Ps. 37, 39.

nu le este îngăduit să se dedea la mâncare şi să vorbească cu oricine, până ce îşi vor supune trupurile şi le vor face să-i asculte, precum zice Pavel: „Îmi supun trupul şi îl fac ascultător, ca nu cumva altora propovăduind, să fiu eu însumi lepădat."[77] Dar ei îşi vor împuternici bătrâneţea lor şi vor posti şi se vor smeri şi îşi vor păzi sufletele până ce păcatul este tânăr în ei. Iar când vor birui, vor umbla în chipul neprihănirii şi în vieţuirea ascetică pentru smerenia lor, fără să fie lipsiţi, pentru a fi un exemplu ucenicilor lor, atât prin faptele, cât şi prin cuvintele lor, după pilda Domnului nostru, pentru ceea ce este mai bun. Ei vor fi un bun exemplu pentru cei care îi urmează. Pentru că şi apostolii au făcut aşa, astfel încât, fiind deja morţi faţă de păcat, totuşi au postit neîncetat, au privegheat, s-au rugat şi au adunat comori bune pentru copiii lor[78], precum s-a scris.

21. Dar iubirea, pentru că a biruit moartea, nu se ruşinează să-l îndemne pe tot omul şi să zică astfel ucenicilor ei: „Iudeii cer semne, iar neamurile caută înţelepciune, dar noi îl propovăduim pe Iisus Hristos cel răstignit şi-L imităm[79], făcându-ne slujitori ai ucenicilor Lui şi socotindu-ne pe noi înşine mai mici decât creaţia Sa.

Să nu fie nimeni ca iudeii, pentru care smerenia lui Hristos s-a făcut piatră de poticnire şi care cereau semne ca cei lipsiţi de credinţă, nici ca neamurile care caută înţelepciune şi o vorbire elegantă şi caută să-i grăiască Domnului cu o retorică aleasă şi cu laude covârşitoare. Pentru că ei nu imită smerenia Lui, pătimirile Domnului nostru li s-au făcut batjocură plină de dispreţ şi s-au ruşinat de smerenia Lui, zicând: „Acesta e vrednic de dispreţ." Dar [Domnul] a zis: „Cel care se ruşinează de Mine şi de smerenia Mea, de faptele, sărăcia şi asceza mea, şi Eu mă voi ruşina de el în ziua cea mare, când Mă voi arăta întru slava Mea."[80] Vai celui care se va ruşina de Domnul! Cât de mult va fi ruşinat în ziua cea mare a Domnului nostru!

Cei asemenea acestuia nu pot răbda Crucea lui Hristos. Nici iudeii care cer semne, nici neamurile care caută înţelepciunea lipsită de pătimirile, iubirea şi smerenia Domnului nostru nu pot afla înţelepciunea cerească

[77] 1 Cor. 9, 27.
[78] *Cf*. 2 Cor. 12, 14.
[79] *Cf*. 1 Cor. 1, 22-23.
[80] Lc. 9, 26.

cea plină de pătimirea, iubirea şi smerenia Domnului nostru. Iudeii vin la oamenii cunoştinţei şi ai iubirii, în care cresc desăvârşirea şi smerenia – prin care întreaga locuinţă cerească se întregeşte –, dar pentru că aceştia nu fac semne, devin o piatră de poticnire pentru aceia a căror credinţă are lipsuri. Prin urmare, să nu ne ruşinăm de pătimirile Domnului nostru, de smerenia şi de sărăcia Lui, după cum a zis Pavel: „Nu vă ruşinaţi de smerenia lui Hristos, nici de noi, care suntem întemniţaţi[81], ci luaţi aminte la Iisus, care S-a făcut pârga şi începătorul şi desăvârşitorul credinţei voastre[82], şi imitaţi-L." Cel ce spune: „Îl iubesc pe Iisus" trebuie să umble conform poruncilor Lui.

22. Sunt porunci pe care Domnul nostru şi apostolii Săi le-au rânduit pentru ca toţi oamenii să le păzească, aşa încât să fie mântuiţi, dar nu ca aceasta: „Omul trebuie să-i iubească pe cei răi sau pe cei care au greşeli, fie şi puţine", pentru că ascultătorii nu ar fi fost la măsura puterii iubirii, care iubeşte şi împacă toate, care se roagă pentru prigonitorii şi ucigaşii ei. Ci [le-a poruncit]: „Iubiţi-i pe cei buni şi pe cei mai buni ca voi", în vederea educării minţii, aşa încât să înveţe de la cei mai buni ceea ce e drept. Câtă vreme nu îi prigonesc şi nu îi ucid pe cei răi, nu vor ajunge oare mari?

Însă câtă vreme nu-l iubesc şi nu se roagă pentru tot omul, şi pentru prigonitori şi ucigaşi, au părăsit prima lege, care cuprinde poruncile pe care le-au rânduit Domnul nostru şi prorocii. Pentru că [acestea] nu numai că-i îndepărtează pe oameni de iubirea Noului Testament, ci le poruncesc să răsplătească cu rău celor răi. În anumite locuri, [prorocii] au ucis chiar, pentru că aşa era mai bine pentru ascultătorii lor, precum s-a scris mai sus despre aceste judecăţi, prin care nimeni nu se mântuieşte, întrucât prin acestea chinul său se face puţin mai uşor.

23. Domnul a fost numit „mai întâi născut decât toată zidirea"[83]. Nu despre primele zidiri a vorbit Apostolul, ci despre acele zidiri care au fost recreate prin Fiul lui Dumnezeu[84]. Apostolul spune că aceştia au fost desăvârşiţi prin Fiul lui Dumnezeu, care S-a făcut Întâiul-Născut între ei. Existau unele zidiri de la început şi erau altele care au fost înnoite

[81] *Cf*. 2 Tim. 1, 8.
[82] Evr. 12, 2.
[83] Col. 1, 15.
[84] *Cf*. 2 Cor. 5, 17.

prin Domnul Iisus. Adică El este Creatorul celor dintâi şi Cel care le reînnoieşte pe cele de pe urmă. Toate au venit la existenţă prin El şi întru El au fost create[85], precum s-a scris: „Fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut."[86]

24. Pentru că Domnul era şi este din vremea din care este şi Tatăl Său, din veşnicie şi din veacurile veacurilor, nehotărnicit;[87] pentru că nimeni dintre oameni nu a fost desăvârşit până ce Domnul nu a fost desăvârşit înaintea lor – deşi nu avea nevoie decât de aceasta decât pentru a-i învăţa [pe oameni] cum să ajungă desăvârşiţi – de aceea El e numit „Întâiul-Născut" între cei desăvârşiţi[88], adică primul care a fost desăvârşit. Întrucât oamenilor le lipsea desăvârşirea prin care Dumnezeu l-a creat pe Adam şi curăţia inimii pe care o avea Adam înainte de a păcătui şi sfinţenia în care a fost creat având chip îngeresc, de aceea Apostolul dă mărturie, zicând: „În Iisus toate sunt înnoite."[89] Prin urmare, Domnul a venit şi a fost desăvârşit, deşi nu avea nevoie, şi şi-a curăţit inima ca unul care era necurat. El a dat pildă oamenilor, astfel încât să-L poată imita şi să fie desăvârşiţi. El s-a făcut Întâiul-Născut al desăvârşirii în cer şi pe pământ, amin!

25. Voia cea mare, bineplăcută şi desăvârşită a Domnului nostru[90] este aceasta: toţi oamenii să îşi păstreze fecioria, să se golească de sine şi să-şi sfinţească inimile de gândurile urâte ale păcatului, să-L imite pe Domnul, ridicându-şi crucea şi urmându-L[91] şi ajungând desăvârşiţi prin iubirea Lui universală, care îi împăciuieşte pe toţi, după cum a zis: „Cel care nu se leapădă de tot ce are şi de tot ce stăpâneşte pe pământ şi de tatăl său şi de mama sa şi de fraţi şi de surori şi de copii şi de familia sa şi nu se înalţă deasupra poftei trupeşti, nu este vrednic de Mine."[92] Cu adevărat, fraţilor, cel care nu face astfel nu este vrednic să fie slăvit împreună cu Domnul. Pentru că Domnul a văzut că toţi oamenii sunt lipsiţi de desăvârşirea care se dobândeşte doar prin îndelungată stăruinţă, de vreme ce poarta este

[85] *Cf*. Col. 1, 16.
[86] In. 1, 3.
[87] *Cf*. In. 8, 58.
[88] *Cf*. Col. 1, 15.
[89] 2 Cor. 5, 17.
[90] *Cf*. Rom. 12, 2.
[91] *Cf*. Mt. 10, 38.
[92] *Cf*. Mt. 10, 37; 19, 29; Lc. 14, 26.

foarte strâmtă[93], omul poate intra pe ea doar prin multe necazuri; şi în afară de câţiva care s-au silit, prin smerenie şi răbdare, nimeni nu poate atinge această parte a desăvârşirii. Pentru ca lumea întreagă să nu fie înfricoşată de această stăruinţă şi să fie lipsită datorită fricii şi să piară, Domnul S-a smerit pe Sine cu milostivire şi a dat celelalte porunci mai mici, care nu erau foarte grele şi erau inferioare poruncilor mari. Oamenii pot să le îndeplinească aflându-se la casele lor, cu averea lor, cu soţiile şi copiii lor, şi să fie mântuiţi.

26. Dar sunt şi alte porunci, inferioare celei dintâi: „Să locuieşti cu tatăl tău şi cu mama ta şi să-i cinsteşti; să nu ucizi; să nu preacurveşti; să nu furi; să nu dai mărturie mincinoasă; să nu doreşti să iei nimic din ceea ce aparţine aproapelui tău[94] şi orice urăşti să-ţi facă oamenii, nu le face nici tu lor[95]. Iubeşte pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta şi din toată puterea ta şi cu tot sufletul tău şi cu tot cugetul tău[96] şi iubeşte-l pe aproapele tău ca pe tine însuţi.”[97] Posteşte şi roagă-te după măsura dreaptă şi vei avea viaţa veşnică, având averea ta şi fiind la casa ta, cu soţia şi cu copiii tăi. Dar dacă doreşti să ai partea cea mare şi desăvârşită, „imită-Mă şi vei fi slăvit împreună cu Mine, lasă totul şi ia-ţi crucea şi vino după Mine. Iar de nu, nu eşti vrednic de Mine.”[98]

27. Înţelege din aceasta că oamenii sunt mântuiţi dacă fac ceea ce li s-a poruncit, anume acea voie [a lui Dumnezeu aflată] mai prejos decât voia Sa desăvârşită şi superioară, adică fiind căsătoriţi şi având avere. Este limpede din acea pildă, când Domnul a intrat în casa lui Zaheu – un păcătos şi un cămătar şi un făcător de rele – şi, sfătuindu-l, l-a făcut ucenic prin aceste porunci care sunt mai prejos decât desăvârşirea. Iisus nu i-a spus: „Până ce nu-ţi părăseşti soţia şi casa şi copiii şi până ce nu te lepezi de tot ce ai nu poţi să te mântuieşti.” Iată, răspunsul lui Zaheu arată limpede că Domnul l-a sfătuit astfel încât nu a trebuit să se lepede [cu totul] de sine,

[93] *Cf*. Mt. 7, 14.
[94] *Cf*. Ieş. 20, 12-17; Deut. 5, 16-22.
[95] *Cf*. Tobie 4, 16; *Didahia* 1, 2, în *Scrierile Părinţilor apostolici*, traducere, note şi indici de Preot Dr. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1995.
[96] Deut. 6, 5; Mt. 22, 37.
[97] Mt. 22, 39.
[98] *Cf*. Mt. 10, 38; Lc. 14, 27.

pentru că ştia că nu ar putea ajunge la partea aceasta mare [a desăvârşirii]. Zaheu a zis: „Voi întoarce împătrit fiecărui om pe care l-am nedreptăţit, iar jumătate din averea mea o voi da săracilor. Ia aminte că deşi nu a spus: „Voi abandona tot ce am", Domnul i-a spus următoarele: „Astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia." Zaheu trebuie numit fiu al lui Avraam, pentru că a făgăduit să dea înapoi posesorilor ceea ce le-a luat cu camătă, zicând: „Jumătate doar voi da din averea mea." Dar oricine dă jumătate din averea sa săracilor fără să nedreptăţească pe nimeni, nu este oare mai mare ca Zaheu, care a fost numit drept? Dacă dă două treimi din averea sa, nu este oare şi mai mare? Şi iată, oricine dă tot ce are săracilor şi străinilor, nu este mai bun şi mai mare?[99]

28. Prin urmare, să nu zică nimeni că nu va fi mântuit cel care nu se leapădă de tot ce are şi nu-L urmează pe Domnul. Dacă oamenii doresc să ajungă fii ai lui Avraam rămânând bogaţi, ca Zaheu, vor prisosi în bunătate şi vor primi ceea ce este mai bun în Împărăţie, aşa cum le-a spus Domnul iudeilor: „Dacă aţi fi fost fiii lui Avraam, aţi fi făcut faptele lui Avraam şi aţi fi devenit fiii ai lui Avraam prin faptele lui Avraam"[100], rămânând cu soţiile, copiii şi averea voastră, aşa cum şi Avraam a trăit cu soţia şi copiii, cu slugile şi cu toate averile sale. Avraam nu a făcut rău nimănui, ba chiar a îndepărtat multe rele de la alţii. El a făcut bine cu averea sa tuturor oamenilor care aveau nevoie şi îl întâlneau. El umbla între ei şi se purta bine cu cei buni şi cu cei răi, cu cei care se purtau rău cu el şi cu cei care se purtau bine cu el. Cu acestea, el a devenit moştenitor în ceruri şi o foarte bună pildă pentru toate generaţiile de după el, astfel încât să-l poată imita. De aceea a ajuns mare şi a fost slăvit şi numit mai-marele mesei[101], astfel încât toţi cei drepţi să poată să se odihnească în sânul dreptăţii sale[102].

29. Vezi că cel care doreşte să imite pilda şi nădejdea lui Avraam va fi chemat după dreptatea lui Avraam. Pentru că s-a scris astfel la David despre omul care iubeşte câştigul văzut şi averea şi căsătoria şi copiii, dar care totuşi doreşte să fie drept, păstrându-şi averile, şi să fie mântuit în ziua Domnului nostru, spre viaţa veşnică. Prorocul a zis următoarele: „Doamne, cine va locui în cortul Tău şi cine va locui pe muntele cel sfânt

[99] *Cf*. Lc. 19, 8-9.
[100] In. 8, 39.
[101] *Cf*. Mt. 8, 11.
[102] *Cf*. Lc. 16, 23.

al Tău”[103] dintre cei care au averi şi bunuri văzute? Domnul i-a spus: „Cel care umblă fără prihană şi face dreptate cu averile sale şi nu urzeşte să facă rău nimănui, nici în inima sa, nici cu limba, şi nu primeşte pârâ împotriva niciunui om şi nu răneşte pe nimeni, nici pe cei răi, nici pe cei buni, nici pe cel vinovat, nici pe cel nevinovat[104].

Dar el va grăi adevărul ca înaintea lui Dumnezeu şi locuieşte printre oamenii care îl înfruntă cu judecăţile şi certurile lor, şi îşi întoarce ochii de la cei care îl întărâtă pe Dumnezeu cu faptele lor rele, ca nu cumva, văzându-i, să imite faptele lor cele aţâţătoare. El îi iubeşte pe toţi şi îi cinsteşte pe cei care se tem de Domnul şi îi odihneşte cu ajutorul averii sale, ascultându-l pe fiecare dintre cei ce se află în nevoi şi necazuri, auzind cuvintele lor şi primindu-le şi luând apărarea faptelor sale. El nu înşală în legătură cu ceea ce ei vor să aibă prin el şi nu-şi împrumută argintul său cu camătă, ci împrumută săracilor şi ia înapoi de la ei doar ceea ce a împrumutat[105], conform principiului său, şi nu căutând la faţă cu interes. El dă celor care nu au nimic, pentru Dumnezeu care i-a poruncit: „Dă, şi vei avea dreptatea în cer[106] şi Domnul te va răsplăti atunci când lumea aceasta şi toate cele din ea vor fi trecut.” El nu ia mită împotriva celor nevinovaţi, ca să nu strice judecata asupra celui nevinovat şi să-l aibă pe conştiinţă ca ucis de el prin judecată în ziua Domnului.

Cel care face acestea şi se arată râvnitor la rugăciune în răstimpurile acesteia şi, apoi, la postire, în perioadele rânduite, nu va fi chinuit în ziua Judecăţii. „Cel care face aşa va locui în cortul Meu şi se va sălăşlui pe muntele cel sfânt al Meu, care este odihna ce va să fie pentru cei drepţi”[107] – zice Domnul Atotţiitorul, care îi caută şi îi judecă şi îi ucide pe cei răi, dar îl mântuie şi îl iartă pe cel care Îl ascultă şi face voia Domnului, pentru că a Lui este a-l mântui pe cel care se pocăieşte şi a-l ucide pe cel rău.

Introducere, traducere şi note de
Ierodiacon drd. Filothei VÎLCU

[103] Ps. 15, 1.
[104] *Cf*. Ps. 15, 2-5.
[105] *Cf*. Ps. 15, 2-5.
[106] *Cf*. Mt. 6, 1.
[107] *Cf*. Ps. 14, 1.